

เทศน์อบรมในพรรษา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๓๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ศาสนาเป็นของจริง ธรรมะเป็นของจริง แต่เราอยู่ในโลกสมมุติ โลกนี้เป็นของสมมุติ จริงตามสมมุติ โลกธรรม ๘ นะ โลกธรรม มันจริงตามสมมุติ เราก็รับรู้ตามความเป็นจริง ก็โลกธรรมนะ สรรเสริญคู่กับนินทา สุขคู่กับทุกข์ ขาวคู่กับดำ ความมีอยู่มันก็ต้องสลายไป เห็นไหม รัฐบาลล้มไปนั่นนะ

ชีวิตของนิติบุคคลนะ ๑ เทอม ๔ ปี ถ้าครบ ๑ เทอมก็ว่าเหมือนกับเราเกิดแล้วเราตายไป แต่ปีกับ ๑ เดือนใช่ไหม แล้วก็ล้มไป แล้วเราตามไปจะเห็นเลยละว่ามันให้ผลกับโลกขนาดไหน เราดูไปนะ ถ้าเราตื่นเดินไปกับมันนะ เราก็เร่าร้อนไปด้วย จริงตามสมมุติ จริง...จริงเด็ดขาดเลย ก่อตั้งขึ้นมา ทำความดีก็ให้ผลกับความเจริญรุ่งเรือง ก่อตั้งขึ้นมาแล้วทำตัวไม่ดีก็ให้ผลในทางลบ พวกเราก็เดือดร้อนไปด้วย มันไม่จริงได้อย่างไรสมมุติ สมมุติที่จริงตามมีอย่างนั้นละ แต่เราก็ต้องเข้าใจ

ถ้าคนมีผลประโยชน์มาก...เสียใจมาก คนมีผลประโยชน์น้อย...เสียใจน้อย คนเข้าใจหลักตามความเป็นจริง ความอนิจจัง มันก็ทำให้ปล่อยวางใจได้ ใจก็ไม่ทุกข์กับมันจนเกินไป แต่คนปล่อยวางใจไม่ได้ก็เดือดร้อนมากหน่อย วุฒิภาวะของใจ ผลประโยชน์ของบุคคลใจ เห็นไหม โลกเป็นอย่างนั้น เรามองแล้วเราเทียบเข้ามาตัวเราสิ เทียบเข้ามาที่ตัวเรา “กายนคร” นครของกาย กายนี้เป็นจี๊ข้างใจ เป็นเมืองขึ้น กายนี้เป็นเมืองขึ้นของใจ ใจมันสั่งกาย หัวใจเป็นเมืองขึ้นของกิเลส ถ้าผู้ชำระกิเลสแล้ว หัวใจเป็นอิสระพ้นจากกิเลส พ้นจากการสั่งของกิเลส

เราเทียบข้างนอกเราก็ดู เวลาเกิดเวลาดับมันเป็นให้ผลประโยชน์ขนาดนั้น ประเทศชาติมีผลและไม่มีผล ประเทศชาตินะ ผลของประเทศชาติเลย ความเจริญรุ่งเรืองของชาติ กับความเจริญรุ่งเรืองของใจเรา หัวใจมันครอบคลุมชาติมนุษย์ เห็นไหม ชาติของมนุษย์ แล้วมันยังเกิดได้

อีก รัฐบาลตายก็เกิด ตายแล้วก็เกิด วัฏวนก็เป็นแบบนั้น ตายแล้วก็เกิด ตายแล้วก็เกิดใน ๓ โลกชาติ นี้ ย่นเข้ามานะ มองข้างนอกแล้วก็มองเข้ามาข้างใน มันจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลง เห็นชัดใจ

การภวานานี้ก็ดูความเปลี่ยนแปลง มันไม่มีอะไรแน่นอน การเปลี่ยนแปลงเป็นกฎอนิจจัง มันคงที่ไว้ไม่ได้ แต่เราก็ยึดกัน สิ่งที่ดีเราก็อยากให้มีมันอยู่กับเรานานๆ สิ่งที่ไม่ดีเราก็ไม่อยากจะประสพอยู่กับเรานานๆ อยากจะให้มันไม่มีสิ่งที่เราไม่พอใจ สิ่งที่เป็นทุกข์ไม่อยากจะให้เกิดเลย แล้วมันจะปฏิเสธได้อย่างไรในเมื่อมันเป็นหลักความเป็นจริง

ทุกข์ข้างนอกกับทุกข์ข้างใน มองทุกข์ข้างนอกแล้วก็ดึงเข้ามาทุกข์ข้างใน เอามาเทียบกันๆ นี่คือปัญญาใจ การฝึกฝนปัญญาคือการใคร่ครวญรู้ พอรู้เท่ามันก็ปล่อยวางตามลักษณะ ตามความเป็นจริง รู้แล้วปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริง ไม่ใช่รู้แล้วเข้าไปคลุกคลีจนเดือดร้อนไปกับมัน ใช้อย่างนั้นรู้แบบรู้ไม่จริง เอาความรู้นั้นเป็นเราไง มันไม่ใช่เรา เอาความรู้ เอาความรู้สึก เอาความเห็นเป็นเราเลย แล้วก็เดือดเนื้อร้อนใจไปกับมัน

แต่ถ้าเราเป็นชาวพุทธนะ เรารู้เท่าตามความเป็นจริง รู้แล้ววางไว้ตามความเป็นจริง รู้... ไม่ให้ใครมาหลอกเราได้ แล้วข้างในก็เหมือนกัน ไม่ให้กิเลสมันหลอกเราได้ กิเลสมันบอกว่าสิ่งนี้ดี สิ่งทีพอใจเป็นสิ่งที่ดี มันจะดีไม่ดีเราก็ยังไม่รู้เท่า เพราะเรายังไม่พิจารณา ไม่มีใครหรอกที่ว่าสิ่งที่ตัวเองคิดขึ้นมาแล้วไม่ดี แต่ถ้าเราเห็นในสภาพความเป็นจริงสิ ขณะปัจจุบันนี้เรานั่งภวานาอยู่ เราต้องการให้กายสงบเป็นสิ่งที่ดีใช่ไหม

“กายสงบ จิตสงบ” จิตมันสงบ จิตมันปล่อยวางอารมณ์ เราว่าสิ่งนี้ดี แต่ถ้าเราทำงานอยู่ เราก็ต้องว่องไวในการทำงานนั้นเพื่อไม่ให้ผิดพลาด เห็นไหม ความดีแต่ละขณะก็ไม่เหมือนกันแล้ว แล้วความดีของยึดของใจมันจะเหมือนกันได้อย่างไรในเมื่อใจมันยึด วุฒิภาวะของใจมันต่ำอยู่ มันก็ว่าความดีหยาบๆ นั่นเป็นความดีของมัน

แต่วุฒิภาวะของใจมันสูงขึ้น มันจะรู้ละเอียดมากขึ้นกว่านั้น มันก็จะปล่อยความหยาบนั้นออกไป มันจะปล่อยได้ วุฒิภาวะเกิดขึ้นจากตรงไหน วุฒิภาวะจะเกิดขึ้นก็จากการใช้ปัญญาใคร่ครวญใจ การใช้ปัญญาใคร่ครวญ

ประสบการณ์ของใจ ใจนี้ได้เข้าสู่สนามรบ ใจนี้ได้บริหารกาย บริหารจิต บริหารถูก มันจะเห็นละ “บริหารจิต บริหารถูก” เห็นไหม หัวข้าวหัวน้ำ เรากินมากกินน้อยเราบริหารจิต เห็นไหม

กินมากเกินไปก็ทำให้ร่างกายนี้ไม่มีประโยชน์ เพราะสิ่งที่เหลือสะสมไว้ในกาย กินน้อยเกินไปก็ทำให้ร่างกายนี้ไม่แข็งแรง หัวใจมันบริหารกายชั้นหนึ่ง แล้วหัวใจโค่นกิเลสมันหลอกอีกชั้นหนึ่ง เราถึงต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญกลับเข้าไปดู

เพราะว่ารัฐบาลล้มไปนั่นมันก็เป็นเรื่องโลกปัจจุบันนี้ แต่เราเข้าไปดูร่างกาย เราจะเห็นเลย ดูร่างกายนะ เพราะดูร่างกายมันสะท้อนถึงหัวใจ จับหัวใจดูมันสะท้อนถึงกิเลส ถ้ากิเลสล้มลงไป มันพ้นจากการเป็นจี๊ข้า หัวใจนี้เป็นอิสระ ไม่มีสิ่งใดๆ จะมาหลอกดวงหัวใจที่พ้นจากกิเลสได้เลย มันจะมีความสุข สุขที่เป็นความเป็นจริงไม่ใช่สุขแบบโลก สุขแบบเขาเอาสรรเสริญยินยอมมา ยินยอม เราก็มีความสุข เขาเอาสมบัติมาให้เราก็มีความสุข สุขแบบนี้สุขแบบชั่วคราว ก็แบบรัฐบาล ตั้งอยู่ชั่วคราว สุขแบบนี้ไม่แน่นอน แต่มันเป็นความสุขจริง ทุกคนปรารถนาความสุข แต่เป็นความสุขที่หยาบๆ ใด

เราเป็นชาวพุทธ เราอยากหาความสุขที่ยั่งยืน เราอยากหาความสุขที่เป็นความจริงที่ไม่อยู่ในกฎของอนิจจัง สุขนี้เป็นสุขแท้ๆ ไม่ใช่สุขๆ คิบๆ แบบที่เราเป็นอยู่ที่นี่ โอ้อย่างเรานี้เป็นแบบ สุขๆ คิบๆ ใด สุขอยู่ สุขเพราะความพอใจ สุขเพราะกิเลสมันบอกให้สุข กิเลสมันคลายตัวลง มันกลัวเราจะไม่อยู่ในเงื้อมมือของมัน กลัวเรามันจะบอบช้ำเกินไป ใจ มันก็คลายไว้ชั่วคราวๆ ให้เรามีความสุข

ฉะนั้นเราอย่าไปตื่นเต้นกับความสุขที่เราได้เล็กน้อยนี้ เราต้องกระเสือกกระสนเข้าไปหาความสุขที่ละเอียดขึ้นไปอีก ความสุขที่ละเอียดขึ้นไปเรื่อยๆ ปล่อยวางไปเรื่อยๆ จนเป็นความสุขแท้แน่นอน เห็นไหม ความสุขจากหยาบๆ มันก็เป็นการเจ้องานให้หัวใจเรามีกำลังเดินเข้าไป ความสุขหยาบๆ ให้มีหัวใจนี้เดินเข้าไป ใจ เดินเข้าไปหาความสุขภายในนะ

การก้าวเดินของใจกับการก้าวเดินของกาย เราจะเดินมากเดินน้อยได้กี่กิโลเมตร เราต้องก้าวเดินออกไป หัวใจมันนอนจมอยู่กับกิเลส มันไม่เคยก้าวเดินออกจากกิเลสเลย มันนอนจมนอนแช่อยู่ในใจนั่นนะ เพราะเราไม่มีการเคลื่อนไหว

การทำสมาธิอยู่ที่นี่ก็คือการเคลื่อนไหว ยกมันขึ้นมาจากการแช่อิ่มอยู่ในน้ำกิเลส นอนจมอยู่นั่นละ ความว่างเหงาหาวนอน การไม่ยกหัวใจขึ้น มันเลยทำให้แบบอยู่ในนิรันดรธรรมใด การว่างเหงาหาวนอน การเศร้าซึม ใจไม่คึกคะนอง ใจไม่ลืมตา แต่ถ้าเวลามันคิด มันรุนแรงขึ้นไป คึกคะนองเกินไปมันก็ฟุ้งซ่าน ถึงต้องให้มันกินอาหารที่ถูกต้อง

ถึงว่ารัฐบาลของใจต้องการกายนี้ให้ถูกต้อง นั่งให้เรียบร้อย สงบเก็บกิริยาทั้งหมด ตั้งกายนี้ให้ตรง ตั้งรัฐบาลนี้ให้ดี แล้วก็บริหารไม่ให้หัวใจมันออกไปกินอารมณ์ข้างนอก ให้มันอยู่ในขอบเขตของกายนี้ อยู่ในประเทศของเรา ถ้ามันคิดออกไปข้างนอก มันออกไปข้างนอกแล้วออกไปประเทศอื่น มันไปบริหารเขาไม่ได้ ประเทศของที่อื่นเขา เขาก็มีรัฐบาลของเขาบริหารอยู่

บริหารกายของเรา บริหารใจให้อยู่ในขอบเขตของกาย จะคิดออกไปก็ยับยั้งไว้ด้วยสติใจ เอาสตินี้มาจ่อไว้ ว่าขอบเขตของเราอยู่แค่นี้ ไม่ให้ออกไปข้างนอก ออกไปข้างนอกมันเป็นโทษ ว่ากิเลสมันเสียมออกไปแล้ว มันไปลักขโมยใจ ไปลักขโมยอารมณ์ของคนอื่นมา ไปลักขโมยของสิ่งข้างนอกเข้ามาว่าเป็นของตัวเอง แม้แต่ของของเราเองเรายังรักษาไม่ได้เลย ทำไมมันออกไปเอามาไกลนัก

ต้องติโทษมันนะ ต้องติโทษความคิด ขอบเขตมีขนาดนี้มันทำไมไม่อยู่ในขอบเขตของเรา มันจะออกไปไหนของมัน สติพร้อมอยู่มันยับยั้งได้ ยับยั้งดู คึงไว้นะ พอคึงไว้ก็พิจารณา การคึงไว้ก็เป็นงานอย่างหนึ่ง สติจดจ่อการปลดความคิดไม่ให้ออกไป นั่นละเป็นขั้นศีลธรรม นั่นมันยกจิตขึ้นแล้ว ยกจิตขึ้นมา ถ้าเราไม่ทำอย่างนั้นจิตมันก็นอนเนื่องอยู่อย่างนั้นละ

เวลานอนเนื่องมันก็นอนเนื่องนะ เวลามันลักขโมยออกไปนอกร่างกาย เราก็ไม่รู้เรื่อง ก็เหมือนเราผลอใจ เรามีนักโทษอยู่คนหนึ่ง เวลาอยู่ต่อหน้าเรามันก็สงบเสงี่ยม มันว่ามันจะไม่หนีแล้วเราเป็นผู้คุม เราก็พอใจกับมัน สติเป็นผู้คุม พอคิดว่านักโทษไม่หนีก็ไม่ได้คอยระวัง ผลอหน่อยเดียวไปแล้ว ผลอหน่อยเดียวออกไปแล้ว ความคิดพรวดไปแล้ว สติถ้าไม่ได้จ่อจ่อไว้ มันก็จะออกไปเรื่อย

การบริหาร การตามดูใจ พอการตามดู จิตมันได้เปลี่ยนแปลง จิตมันได้ก้าวเดิน จิตไม่ได้นอนจมอยู่ รักษาไว้ ทำไว้ มันก็จะสงบลง พอสงบลง รัฐบาลนี้ก็มีเงินใจ มีเงินเอาขึ้นมาบริหาร มีเงินนะ มีพลังงาน มีความสงบ พอมีพลังงานนี้ก็เอาพลังงานนี้มาบริหาร ใจ มาดูว่าจะใช้อย่างไรให้มันเป็นประโยชน์ขึ้นมาอีก ถ้าไม่เอามาใช้ เงินนี้ก็จืดจางไป

จิตที่สงบก็เหมือนกัน จิตที่สงบแล้วมันก็มีสุขชั้นหนึ่งคือความสงบ มีความสุขจากการมีเงิน มีความสุขจากเกิดจากใจที่สงบ พอมีความสุข เราอยู่ในความสุข ความสุขนี้มันทำงาน ไม่ใช่เอาความทุกข์มาทำงาน ไม่มีเงินไปกู้เขามานะมีความทุกข์ เอาความทุกข์ทำงานก็ยังสามารถขึ้นมา แล้วเราเอาความสุขทำงาน ทำไมมันไม่ได้งานขึ้นมา

ลองถามตัวเอง ถามตัวเองว่าทำไมเราทำงานแล้วไม่ได้ผลงานขึ้นมา เพราะงานนี้เราไม่เคยทำ เราไม่มีความสามารถทำงานนี้ งานนี้ไม่เคยทำ แล้วจะอย่างไร

พระพุทธเจ้าสอนว่าให้ใคร่ครวญนะ ให้ตั้งสตินะ พอจิตสงบแล้วเราพลิกขึ้นมาดูใจ เอาความสุขมันพอใจแล้วนะ การจกด่อ การใคร่ครวญ การดูอยู่ จะเห็นการก้าวเดินออกไปของกระแสน้ำใจ จิตนี้สงบมันก็ยังสงบขณะที่เราควบคุมเท่านั้น เพราะธรรมชาติของมันต้องชวนขวยหาเหยื่อเข้ามากินตลอดเวลา

การทำงานมันหวังกำไรหวังขาดทุน การภาวนาของใจนี้ถ้าการปล่อยวางนั้นคือกำไรใจ การได้มานั้นขาดทุนนะ การสละออกนั้นถึงเป็นการได้ ได้เพราะเราสละออกไปใจ สละความพะรุงพะรังของใจออกไป การออกนั้นคือการได้ แต่ถ้าการได้ขึ้นมาโดยที่แรกมันจะเป็นการเสีย เพราะมันไปสะสมเข้ามาให้หนักหัวใจ แต่ถ้าปล่อยวางออกไปแล้วมันจะเป็นว่าง ความว่าง ความเว้งว่าง เป็นความสุข

ทางของหัวใจมันกินความว่าง มันต้องดู มันสงบ สงบอย่างหนึ่ง แต่การปล่อยวางจากการใคร่ครวญนั้นอีกอย่างหนึ่ง ความสงบนี้เป็นสมถกรรมฐาน การทำใจให้สงบเป็นสมถธรรม การพิจารณานี้เป็นวิปัสสนาธรรม หัวใจที่สงบแล้วต้องเห็นให้ขึ้น ให้วิปัสสนาใจ

ปัญญามี ๒ ชนิดนะ ปัญญาในการทำใจให้สงบ “การเลาะ” เลาะที่ออกไปคิด เลาะให้สงบ อันนั้นเป็นปัญญามรรคหยาบๆ ไม่ใช่อริยมรรค แต่ถ้าคนไม่เคยทำแล้วจะว่าอันนั้นเป็นงาน เป็นการใช้ปัญญาแล้ว แล้วพอสงบขึ้นมากี่วันนี่เป็นผล แล้วไม่ใคร่ครวญ ไม่ชะล่าใจอยู่ อันนี้มันจะเสื่อม สิ่งนี้มันจะแปรสภาพ เพราะมันยังไม่คงที่

ฉะนั้นปัญญาเป็นโลกียะ การพิจารณาเข้ามา ตะล่อมใจให้สงบ อันนั้นก็ปัญญา แต่มันยังไม่ใช่ปัญญาการฆ่ากิเลสใจ ถึงต้องใช้ว่าจิตสงบแล้วต้องพิจารณาซ้ำอีก ต้องพิจารณาอีก การพิจารณาเมื่อจิตสงบแล้ว อันนี้ถึงเป็นอริยมรรค อันนี้ถึงว่าเป็นการเดินปัญญาที่ถูกต้อง อันนี้พระพุทธเจ้าถึงว่าอันนี้เป็นปัญญาของศาสนาพุทธ ปัญญาภายใน ปัญญาอย่างนี้ใคร่ครวญเข้าไป จะเกิดภาวนามยปัญญา

จากปัญญาการเก็บหอมรอมริบขึ้นมาจากโลกๆ นั่นละ พอจิตมันสงบแล้วเราพิจารณาใหม่ อันนี้มันจะเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการภาวนาอย่างนี้มันเป็นสมบัติอันประเสริฐ

สมบัติอันประเสริฐเลย เพราะมันเป็นสมบัติที่มันจะฆ่ากิเลสได้ กิเลสนี้ไม่มีอาวุธชนิดใดที่เข้าไปชำระกิเลสได้เลย

คนเป็นโรคจะต้องใช้ยาเข้าไปรักษา ยาถ้ามันถูกต้องกับโรค โรคนั้นจะหาย แต่กิเลสนี้ไม่มีอาวุธใด ไม่มีสิ่งใดๆ จะเข้าไปกำจัดได้ ยกเว้นแต่ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากจิตสงบ ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการภาวนา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการใคร่ครวญ การสืบทอด ปัญญาอันนี้เกิดจากกระแสของจิต กิเลสมันสงบอยู่ได้จิตที่สงบๆ นั่นละ แล้วพอปัญญานี้ใคร่ครวญแล้ว มันจะเข้าไปชำระกิเลสอันนั้น

ฉะนั้นว่าปัญญาภายในตัวนี้สำคัญกว่าปัญญาการชำระเข้ามาจากข้างนอกนั้น ฉะนั้นปัญญาต้องคุณะ ไม่ใช่ว่าการคิดแล้วอย่างนี้คือปัญญา

“การคิด” เริ่มต้นนะ การคิดจากให้จิตสงบคือปัญญา มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ฟังสิ ปัญญาอบรมสมาธิไม่ใช่ภาวนามยปัญญา ปัญญาอบรมสมาธินี้คือว่าจิตมันหยาบเกินไป ไข้มีด หยาบๆ ไข้มีดฟัน ไข้มีดเลาะกิ่งเลาะใบ แต่ปัญญาภายในนี้มันไม่ใช่มีด มันเป็นกบ มันเป็นสิ่งทีละเอียดยิ่งไปกว่านั้น เป็นแบบหินเจียร มันไม่ใช่มีด ชำระไม่ได้ มันใสเพื่อให้ความนิ่งง

ต้นไม้มันหยาบไซ้หมม ต้นไม้ทั้งต้นมันมีทั้งกิ่งทั้งใบ มันเอามาสร้างบ้านไม่ได้ เป็นเสา เป็นเรือนก็ไม่ได้ ต้องล้มต้นไม้ก่อนแล้วเราสับออก เราเลาะกิ่งเลาะก้านของต้นไม้ เพื่อให้มันเป็นเสา เป็นไม้ เป็นเครื่องเรือน

ปัญหาของโลก ปัญญาอบรมสมาธิก็เป็นแบบนี้ ปัญญาอบรมสมาธินี้ก็เหมือนกับเราเลาะกิ่งเลาะก้านเพื่อให้ใจสงบ พอใจสงบแล้วเราก็แค่มีเสาเรือน การมีเสาเรือน การจะประกอบขึ้นมาเป็นบ้าน เสาเรือนนี้ก็ต้องมาบาก บากให้เป็นที่วางชื่อวางคาน จิตที่สงบนี้ก็เหมือนเสาเรือน ก็ต้องมาบากมาฟัน การบาก การฟัน การประกอบเสาเรือน การตั้ง นี่แหละคือวิปัสสนา อันนี้เป็นภาวนามยปัญญา

“เรือนของใจ” จากใจที่ว้าวุ่นนะ หัวใจนี้ไม่มีที่พักเลย หัวใจนี้อยู่กลางฝน กลางแดด กลางมรสุม มรสุมของโลกธรรมไง เขาตีเขาว่า หรือทำงานไม่ประสบความสำเร็จ มันจะมีความเร่าร้อนของใจ นั่นละหัวใจที่ไม่มีเรือนอยู่ มันจะเร่าร้อนอย่างนั้น แล้วเราทำใจเราสงบ จากเร่าร้อนเราเข้าพักอยู่ใต้ชายคา แต่เรายังไม่ได้ประกอบเรือนขึ้นมา

ถ้าเราพักอยู่ชายคาของพระพุทธศาสนา ชายคาของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสั่งสอนศาสนธรรมเอาไว้ เราพยายามปฏิบัติเข้ามา แล้วเราเข้ามาพักถึงชายคา แล้วเราไม่ประกอบเรือนขึ้นมา เป็นเรือนของเรา มันน่าเสียใจไหม

เราอุทิศหัวใจของเราเป็นสมาธิ ทำใจของเราตั้งมั่นแล้วเข้าไปอยู่ชายคาของศาสนาแล้ว ไม่ประกอบเรือนขึ้นมาให้เป็นธรรมในใจของตัวเอง หัวใจเท่านั้นเป็นเครื่องรับธรรม ความรู้สึกมันเข้าไปลิ้มรสของธรรมใน รสของธรรมขณะซึ่งรสทั้งปวง รสของความทุกข์ รสของโลกธรรม

แต่นี้รสของธรรมแท้ๆ เกิดจากภาวนามยปัญญา ปัญญาหมายถึงปัญญาของโลกกับปัญญาของธรรม ปัญญาอบรมสมาธิกับปัญญาวิปัสสนา นี่คือปัญญา คือว่าการใช้ปัญญาใน อย่าหลงทิศ เพราะว่ามาถึงตรงนี้แล้วมันจะไม่ยอมก้าวเดิน จิตไม่ก้าวเดินเพราะเราเข้าใจว่าใน

พอเราเข้าใจว่ามันก็อยู่ตรงนั้นละ ธรรมะคันเดา เราเดาใน เดาว์เราถึงที่แล้ว จิตมันเลยนอนจม จิตมันถึงไม่มีผลประโยชน์ขึ้นมา มันทำแล้วไม่ได้ผล ทำแล้วไม่ได้ผลก็เพราะว่ามันนอนอยู่นี้ มันไม่ยอมก้าวเดินออกไป มันไม่วิปัสสนาใน วิปัสสนาลงตรงไหน? ตรงกาย ตรงเวทนา ตรงจิต ตรงธรรม สิ่งใดสิ่งหนึ่งเราตั้งขึ้นมา ไม่ใช่ทั้งหมด ไม่ใช่ว่าต้องพิจารณากายแล้วพิจารณาจิต... ไม่ใช่

๔ อย่างนี้ กาย เวทนา จิต ธรรมนี้ มันก็รวมลงที่กายกับใจเท่านั้น กายกับใจนี้แหละ พิจารณากายก็ได้ พิจารณาอารมณ์ว่าความรู้สึกของจิตก็ได้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมันสะท้อนกันหมด เพราะกายนี้เป็นซี่เข้าของใจ จับกายก็สะท้อนใจ จับใจก็สะท้อนกาย มันปล่อยได้ทั้ง ๒ ฝ่าย พิจารณากาย ใจมันก็ปล่อยกาย พิจารณาใจ ใจก็ปล่อยกายเหมือนกัน อยู่ที่ความถนัด อยู่ที่จิตมันชอบ จิตมันจับตรงไหนได้ ยกขึ้นมาดูสิ หัวใจมันเป็นเจ้าเมืองของกาย มันก็ไม่อยากให้กายนี้แปรสภาพ ไม่อยากให้กายนี้ไม่ตามความพอใจของมัน แล้วมันเป็นไปตามนั้นไหม

ถ้าหัวใจมันเป็นเจ้าของกายนะ กายเป็นเมืองขึ้นนะ มันสั่งสิว่าไม่ให้เจ็บไม่ให้ปวด ของที่เราเป็นเจ้าของ เราต้องสามารถสั่งได้ เราต้องบัญชาการได้ แต่นี้บัญชาการไปแล้วมันก็ฝืน แล้วเราจะไปดูแลโลกข้างนอกได้อย่างไร โลกข้างนอกมันยิ่งฝืนมากกว่านี้อีก มันไม่อยู่ในอำนาจของเรา

นี่เหมือนกัน กายนี้มันอยู่ในอำนาจของเราหรือเปล่า นี่คือการใช้ปัญญา มันไม่อยู่ในอำนาจของเรา แต่มันอาศัยกันอยู่ เห็นไหม เราถึงว่าไม่ประมาทใน

เกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์มีกายแล้ว มีใจแล้ว ไม่ปล่อยให้มันเสื่อมสภาพไปโดยธรรมชาติ นี้เราไม่ได้ประโยชน์ขึ้นมา เราจะพิจารณาหรือไม่พิจารณา มันเป็นอย่างนี้อยู่แล้ว มันเสื่อมสภาพไปตามธรรมดา รัฐบาลก็ล้มไปแล้วไม่เห็นเหรอ แล้วกายอยู่ได้อย่างไร มันต้องล้มไปเด็ดขาด ทีนี้ถ้าล้มไปเด็ดขาด มันล้มไปโดยที่เราไม่ได้ประโยชน์นะที เราพิจารณาคุณติ พิจารณาคุณ ถึงล้มไปเดี๋ยวก็ตั้งขึ้นมาใหม่ได้

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราพิจารณาคุณนะ มันแปรสภาพ แต่มันตั้งไม่ได้ เขาตั้งรัฐบาลไม่ได้ นี่เราตั้งหัวใจไม่ได้ เราไม่เห็นกายภายในใจ เราไม่เห็นกายภายในนะ กายภายนอกมันกายตาเนื้อดู กายในหมายถึงว่าเรานั่ง จิตนี้สงบแล้วมันมองเห็นกายภายใน เห็นไหม ตาในใจ ตาธรรม ถ้าตาธรรมเห็นนะ เห็นกาย นั่นนะตั้งได้ ตั้งแล้ว แล้วพิจารณาได้ มันจะเริ่มทำงานได้ นี่เราไม่สามารถตั้งได้

ตาในเห็น เห็นส่วนใดส่วนหนึ่งของกาย จะเป็นกะโหลกก็ได้ จะเป็นก้อนเนื้อก็ได้ กระดูก แขน กระดูกขา กระดูกส่วนใดส่วนหนึ่งได้หมดเลย ถ้ามันตั้งได้โดยสัมพันธ์นะ โดยบุญหล่นใส่ทับเท้า เขาเรียกว่าบุญมันหล่นใส่หัวแม่เท้าชักดินหนีไม่ทัน

ไอนี้ก็เหมือนกัน วาสนาของเราของทุกคนที่สร้างสมกันมาไม่เหมือนกัน พอจิตสงบขึ้นมานี้จะเห็นเลย มันมาให้เห็นโดยธรรมชาติเลย นั่นละคนมีวาสนา คือว่าสัมพันธ์หล่นใส่ใจ การเห็นสภาพแบบนั้น ผู้ใดเห็นนะ นั่นละเห็นรัฐบาลในหัวใจ มันเป็นสมบัติมหาศาล ใครได้เป็นรัฐบาลนี้จะดีใจมาก

ไอนี้ก็เหมือนกัน ใครได้เห็นกายภายใน มันจะมีความสุขมหาศาลนะ ก็เหมือนที่เราไปเจอชุมทรัพย์ รัฐบาลซ้อนรัฐบาลใจ เห็นแต่กายนอก กายนอกนี่เป็นกายสมมุติ กายสมมุติก็เหมือนกับที่ว่ารัฐบาลมันสมมุติ มันไม่ใช่ของเรา มันของคนอื่นเขา แต่ถ้าเห็นภายในนะ ตาในเห็น มันเป็นเรื่องของเรา ความสุขนี้มหาศาล เหมือนกับในบ้านเรานี้มีเงินอยู่ไม่รู้เท่าไร ความสุขอันนี้มากมายเลย จากตาในเห็นนะ ตาธรรมเห็นนะ เพราะว่าถ้าพิจารณากายตรงนี้ เพราะการเห็นคือการพิจารณา เห็นนั่นจับไว้ จ่อไว้ไซ้ไซ้ใหม่ นี่เป็นนิมิต ปฏิภาะกะใจ การแยก แยกให้กายนี้ขยายออก กายขยายออก หมายถึงว่าไอ้กิเลสมันชำระอยู่ในกายนั้นนะ มันเป็นเรื่องเดียวกันใจ

พอเราแยกขยายส่วน หรือว่าให้มันแปรสภาพ ไอนี้สิ่งที่สกปรกในกายที่ตาในเห็นคือตัวกิเลสใจ เพราะกิเลสมันหลงว่ากายนี้เป็นของมันไซ้ไซ้ใหม่ พอเห็นก็ยังมีกิเลสอยู่ ก็ว่ามีความสุขอยู่ แต่พอมันเห็นว่ากายนี้มันแปรสภาพ มันไม่คงที่ มันจะปล่อยเลย เพราะของที่ขนาดว่าเราเห็นกาย

นอก เราว่ากายนี้เป็นของเรา กายในมันยึดมากกว่านั้นอีก พอมันพิจารณา มันเห็นตามความเป็นจริงนะ กิเลสมันจะปล่อย แล้วมันสลัดใจมาก มันจะรวมลงนะ มันจะว่าเลยว่าทำไมเราโง่งขนาดนั้น ปกตินี้เราจะว่าเราโง่งไม่ได้เลย เราต้องว่าเราฉลาด เราทั้งหมด เราทั้งหมด เพราะกิเลสมันสอนให้ว่าอย่างนั้น

แต่ถ้าเห็นตามความเป็นจริง น้ำหนักของกิเลสกับน้ำหนักของธรรมใจ ธรรมะของพระพุทธเจ้า ศาสนธรรมมันมีน้ำหนักมากกว่า ภาวนามยปัญญา มันเข้าไปเชือดเฉือน น้ำหนักการพิจารณากับน้ำหนักความยึดถือ ความยึดถือนี้กิเลสมันยึดมากๆ เราก็ว่าเรายึด เราก็รู้ที่อยู่ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี ทำไมเราแพ้ใจทุกที

ไอ้กิเลสที่มันยึดกายอยู่ก็อย่างนั้นละ เห็นจากภายนอกมันก็อยากให้เห็นว่าเป็นความสุข เห็นเป็นความสวยงาม พอข้างในมันเห็น มันก็มีความสุขมากขึ้นกว่าข้างนอกนี้อีก มันก็ยึดเข้าไปใหญ่ แต่ปัญญาได้ฟาดฟันนะ ปัญญาได้ใคร่ครวญ ได้สืบต่อ ได้ต่อสู้ จนว่าเห็นความสุข ความสุขอันที่เห็นนั้นละมันแปรสภาพให้ดู มันเหมือนกับว่าเราจับก้อนวัตถุ เราก็จับไว้ไม่ได้ มันก็ต้องแปรสภาพ เราไปจับพยับแดดไง จับพวกแสงสีภายในก็จับไม่ได้ มันก็อนิจจัง มันก็เป็นอนัตตา มันก็แปรสภาพ

พอมันเห็นสภาพความเป็นจริงแบบนั้น ภาวนามยปัญญา ปัญญาใคร่ครวญอยู่อย่างนั้น เห็นตามความเป็นจริงแล้วมันจะปล่อยเลย รัฐบาลในรัฐบาลไง ความเหนือกว่าของธรรมใจ ความเหนือกว่าของธรรมมันได้เหนือกว่ากิเลสแล้วไง เห็นตามความเป็นจริงแล้วปล่อยไว้ตามความเป็นจริงแล้วไม่ให้ใครมาหลอกใจ

เห็นตามความเป็นจริง เห็นแล้ว แล้วปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริงนะ เห็นตามเป็นจริงแล้วมันหลุดออกไปแล้วปล่อยวาง แล้วเข้าไปรู้หลักด้วย นี่ธรรมะมันเป็นแบบนี้ ปัญญาการชำระกิเลสเป็นแบบนี้ รู้ว่ามี รู้ว่าแปรสภาพ รู้ว่าขาดไป แล้วไปรู้ว่าขาดด้วย รู้ว่าจิตออกมามีญาณทัสสนะนั้นไง รู้ว่าปล่อยวางไว้แล้ว แล้วกลับมาสงบอยู่

ไม่ใช่รู้ตามเขา รู้ของโลกไม่รู้อย่างนั้น รู้แล้วยึด รู้แล้วถือ รู้แล้วยังมีมาก รู้แล้วยัง...

...ยิ่งรู้มาก เห็นไหม ยิ่งมีมากก็ว่ายิ่งได้มาก แต่ธรรมะไม่เป็นแบบนี้ ยิ่งเอาออกที่ว่าออกไป ออกคือได้ พอรู้เท่าแล้วมันปล่อย ออกคือได้ เพราะมันปล่อยออกๆ ใจมันจะปล่อยความ

ยึดถือภายใน มันจะปล่อยโดยเองไม่ได้ เราจะปล่อยแบบการที่เราดันเดาก็ไม่ได้ มันปล่อยเอง แล้วทำไมไม่บอกให้มันปล่อยเองล่ะ

เพราะว่าคำบอกคำเล่ามันเป็นสมบัติของคนอื่นไง ไม่เป็นปัจจัยตั้ง ไม่เป็นสมบัติส่วนบุคคล พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ขึ้นมา ท่านก็มีกรรมของท่าน ท่านเอากรรมนั้นมาสอนสาวก สอนพวกเรา แล้วถ้าเราเข้าไปถึงจุดนั้น เราพิจารณา เราใคร่ครวญของเรา นั่นนะ นั่นกรรมะของเรา มันปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริงในหัวใจนั้น หัวใจที่คลอนแคลน หัวใจที่ตั้งมั่นไม่ได้ หัวใจที่ฝ้ามรสมฟ้าโลกธรรม ๘ ใจ

พอมันปล่อยวางออก เมื่อตื่นเรื้อนขึ้นมาในหัวใจ ๑ เรื้อน พระพุทธเจ้าบอกมี ๑ เรื้อนนะ ต้อง ๓ เรื้อน แล้วเรื้อนยอดของ ๓ เรื้อนอีก ยอด ๓ เรื้อนนะ ยอด ๓ หลัง วัฏวนใจ เจ้าของวัฏวนะนี้ปล่อยขึ้นแรกเราก็ได้เรื้อน ๑ หลัง ถึงว่ามาอยู่ในชายคาใจ ความศรัทธาเป็นศรัทธาปกติใช่ไหม ศรัทธาของเรา ศรัทธาของปุณฺณ พอได้เรื้อนนี้มันจลศรัทธา เพราะอะไร

เพราะมันได้ลิ้นรสเอง เป็นปัจจัยตั้งเราเข้าไปลิ้มเอง รสชาติของธรรมะนี้ เรื้อนในหัวใจรสของธรรมเราได้ลิ้มแล้ว เราได้ชิมได้กินด้วย เป็นอมตะเลย เพราะไม่เสื่อมจากนี้เด็ดขาด ถ้ามันปล่อยวางตามความเป็นจริง ไม่เสื่อมด้วย การปล่อยออกไปแล้วมันได้มามหาศาลเลย แต่หัวใจมันไม่กล้าปล่อย จะต่อสู้อยู่ จะชำระกิเลสมันก็ไม่กล้า มันไม่กล้า มันกลัว มันเจ็บ กิเลสมันจะหลอกอย่างนั้น ถึงต้องต่อสู้กับกิเลส อย่าให้มันหลอก

ทำใจให้ฮึกให้เหิมไว้ “การต่อสู้กับกิเลส” ดูหัวใจสิ ถ้าวันไหนเราฮึกเราเหิม การประกอบความเพียรมันจะมีผล ถ้าวันไหนมันน้อยเนื้อต่ำใจ มันท้อมันถอย มันหดมันหู่ งานนั้นจะไม่ได้ผล หรือได้ผลก็น้อย มันต้องอาหาญ ต้องร่าเริง อาหาญไป อาหาญภายใน นั่งอยู่เฉยๆ แต่หัวใจมันอาหาญ มันเป็นอาชาไนย มันเลือกกินแต่สิ่งที่ดีๆ ในหัวใจ เลือกกินแต่มรรคของพระพุทธเจ้า เลือกกินแต่อริยมรรค อริยผล มันไม่เลือกกินพวกโลกียะ มันไม่เลือกกินอารมณ์โลก นี่จิตใจของตัวหมุนเข้ามา หมุนเข้ามา

ถึงว่าลูกศิษย์มีครูไง ไม่มีหรอกที่เราจะได้สมบัติภายในที่ว่าเป็นเลิศนี้ด้วยความมักน้อย ด้วยความอ่อนเปลี้ยเสียว ด้วยความไม่ก้าวเดินนะ

เราवासนาดีมาก วาสนาเราดีมากเพราะอะไร เห็นไหม คุณเขาสอบเข้าโรงเรียนกันสิ เขาคัดนักเรียนกัน เอ็นทรานซ์เห็นไหมนะ หนึ่งต่อสิบ หนึ่งต่อห้าสิบ หนึ่งต่อร้อย หนึ่งต่อพัน กว่าจะเข้าไปเจอ กว่าจะเข้าไปได้เรียน ไอ้อย่างเราก็เหมือนกัน กว่าจะต่อสู้นะ กว่าจะต่อสู้กับกิเลส จะเข้ามาปฏิบัติเหมือนกันเลย เขาคัดเลือกกันภายนอก เขาคัดเลือกนักเรียน แต่เราคัดเลือกหัวใจที่มั่นเชื่อในศาสนาไป

เราคัดเลือกความไม่เชื่อ เราคัดออกไปความไม่เชื่อ การไม่มูมานะ การไม่กล้าทำ เห็นไหม กว่าจะมาภาวนาเราต้องต่อสู้กับไอ้ความคิดในใจขนาดไหน ต่อสู้กับความคิดในใจที่ว่าเราจะไม่มีวาสนา เราทำแล้วจะไม่ได้ผล มรรคผลจะมีหรือเปล่า นี่แหละเอ็นๆ เข้ามาในศาสนา

เขาเอ็นๆ เข้าไปมหาวิทยาลัยกัน นี่เราเอ็นๆ เข้ามาในศาสนธรรม เอ็นๆ เข้ามาเพื่อจะมาปฏิบัติ แล้วอย่างนี้จะไม่มีวาสนาหรือ เขาเอ็นๆ หนึ่งต่อร้อย หนึ่งต่อพันนะ เราเอ็นๆ หนึ่งต่อที่พันล้าน โลกนี้ คนในโลกนี้เป็น ๕-๖ พันล้าน เราเป็นหนึ่งในผู้ปฏิบัติ เราเอ็นๆ ผ่านหนึ่งในห้า พันล้าน ทำไมเราจะไม่มีวาสนา

อย่างนี้มันก็ปลุกปลอบใจได้ สมบัติภายในใครจะเห็นของใคร ไอ้ตรงนี้สำคัญมาก ตรงที่เราเอ็นๆ ผ่านจากหนึ่งในที่พันล้านมา มานั่งอยู่ที่นี่ ถ้าตรงนี้เราคิดมาเป็นประโยชน์ มันจะชำระกิเลสไอ้การไม่อยากทำ แล้วก็ว่าเราไม่ได้ประโยชน์ได้อย่างไร ถ้าไม่ได้ประโยชน์ทำไมเราผ่านตรงนี้มาได้ ผ่านไอ้ตรงที่หัวใจมั่นต่อต้านไม่ให้มาปฏิบัติ ทำไมเราผ่านมาได้

นี่เราผ่านมาได้แล้ว ก็วาสนาของเราแล้ว นี่วาสนาของเรา เราก็ต้องมูมานะต่อไป หัวใจมันจะหมุนไปๆ นี่คือการเราอยู่ เราอยู่ให้หัวใจมันคิด ให้หัวใจมันมีการต่อสู้ ถ้าเราไม่คิดเลยมันก็อ่อนไปเรื่อย อ่อนไปเรื่อย

ถึงว่าเรื่องภายใน เรื่องอริยมรรค เรื่องผลภายในมันใหญ่โตมากนะ เป็นผลมหาศาลเลย

ของในโลกนี้จะฝากกันไว้ จะส่งต่อกันขนาดไหน มันก็อยู่ในโลกนี้ มันสามารถมีใบรับใบรองใบสำคัญมอบหมายได้ แต่สมบัติภายในมันเต็มอยู่ในหัวใจของเราเอง เต็มอยู่ในหัวใจผู้ปฏิบัติ มันจะส่งต่อให้ด้วยกิริยาเท่านั้นนะ ไม่สามารถเอาสมบัติภายในมาส่งต่อกันได้ เพราะมันเป็นธรรมในใจ แต่กิริยาของธรรมคือการแสดงธรรม การศึกษาเล่าเรียน มันเป็นแค่กิริยาความรู้สึก

ของธรรมอันนั้นเท่านั้นนะ มันมหัศจรรย์กว่าสมบัติใดๆ ทั้งสิ้น แล้วมันเป็นการที่ว่าเป็นของ
ดั้งเดิมแท้ในหัวใจ

หัวใจเวลามันทุกขร้อน มันเร่าร้อน มันทุกขร้อนขนาดไหน แล้วหัวใจเวลามันมีความสุข
จากในศาสนธรรม มันจะมีความสุขขนาดไหน ฟังคุณิ สุขที่ไม่สามารถใดๆ เข้ามาให้มันเป็นทุกข์
ได้อีกเลย นั่นนะ มันเป็นการก้าวเดินเข้าไปภายใน

ถึงว่ามันเป็นสมบัติมหาศาล สมบัติที่ประเสริฐมาก ต้องยอดของคนเท่านั้นถึงจะมีโอกาส
มาภาวนานะ ยอดของคน ยอดของมนุษย์ถึงจะพุ่งเข้าหาจุดสุดยอดของพระนิพพานของศาสนา
พุทธเรา ถ้าไม่มียอดของคน ไม่มีความตั้งใจ ไม่มีความมุมานะมา มันเข้ามาตรงนี้ได้ มันไม่เข้า
มาตรงนี้หรอก เพราะเข้ามาทำไม เข้ามาแล้วไม่เห็นได้อะไร ก็เลสมันต่อต้านนะ เขาเอาแต่สิ่งที่มี
ในโลก ไม่มีใครเขาหรอกที่จะมาเอาสิ่งที่ไม่มี ไอ้สิ่งที่ไม่มีมันเป็นปากว่า แต่จริงๆ แล้วมันมีอยู่
ภายใน คือสุขแท้ใจ สุขแท้ที่พระพุทธเจ้าสอนไว้

“อมตธรรม” อมตะของใจ หัวใจที่ไม่ตาย หัวใจมันตายมันเกิดมากับโลกมนุษย์นะ มัน
เปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงชาติเท่านั้น ใจจริงๆ ไม่เคยตาย มันแปรสภาพจากภพนี้อยู่ภพนั้น จากร่างนี้ไปอยู่
ร่างนั้น จากมนุษย์ไปเป็นสัตว์ จากเป็นสัตว์เป็นเทวดาเป็นอะไร มันไม่เคยตาย แต่มันเวียนว่ายตาย
เกิดอยู่ในวัฏวน

พอมันหักวัฏวนได้ หัวใจนี้ไม่เคยตาย มันอยู่ในนิพพานธรรมของพระพุทธเจ้า มันก็ไม่มี
วันตาย ความสุขที่ไม่แปรสภาพ ความสุขที่ว่าแม้แต่เทวดา อินทร์ พรหมก็ยังไม่ มี แล้วเราเป็นคน
คนหนึ่ง เป็นยอดคน เป็นอาชาไนยที่วิ่งเข้าไปหาตรงนั้น พุ่งเป้า พุ่งยอดเข้ามาสู่จุดสุดยอดแล้ว มัน
ถึงว่าเป็นยอดคนไง ถึงเป็นยอดคน เป็นยอดนักปฏิบัติ ยอดคนมันก็ต้องได้ยอดธรรมลี ยอดธรรม
อยู่ที่ไหน ยอดธรรม ยอดของธรรม รสของธรรม รสอันประเสริฐ

ไม่ต้องไปหาที่อื่น อย่าไปคุข้างนอก อย่า...คุที่ใจ รสของธรรม รสของความสุขอยู่ที่หัวใจ
ไม่ใช่อยู่ที่ลิ้น ลิ้นมันแค่รับรู้รสอาหารเท่านั้น ความสุขกายจากความสัมผัสจากกาย มันเป็นแค่ของ
การสื่อเข้าไปถึงใจเท่านั้น แต่หัวใจมันร้อนมันก็ร้อนอยู่อย่างนั้นใช่ไหม เวลามันร้อนอยู่บนกอง
น้ำแข็งมันก็ร้อน แต่เวลามันเย็น มันสุขอยู่ที่ใจมันก็เย็น แม้แต่อยู่กลางแดดมันยังเย็นเลย หัวใจที่
เป็นความสุข

นั่นนะ ถึงว่าให้มองเข้ามาที่ใจ หักความฟุ้งซ่านออกไป หักให้ได้ เราเป็นยอดคน เรามีกำลังใจแล้ว ทำไมไม่หักไม่ได้ ต้องหักได้สิ พระพุทธเจ้าก็หักแล้ว พระสาวกตั้งแต่ครั้งพุทธกาล พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้าก็หักแล้ว ครูบาอาจารย์รุ่นตั้งแต่หลวงปู่มั่นลงมาก็หักแล้ว หัก...หักกิเลสออกจากใจ หักได้ ต้องหักได้ พยานมีอยู่แล้ว พระพุทธเจ้ามีอยู่แล้ว สาวกมีอยู่แล้ว

พระพุทธเจ้าเห็นสิ่งใดก็ไม่พูดเพราะไม่มีพยาน จนพระโมคคัลลานะลงจากเขาคิชฌกูฏ เห็นเปรต พระตาบอดไม่เคยเห็นก็ว่าเห็นพระโมคคัลลานะยิ้ม ไม่พูด ถามพระโมคคัลลานะว่ายิ้มเพราะอะไร

“เราเห็นแต่ยังไม่พูด จะพูดต่อหน้าพระพุทธเจ้า”

ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์นั้นก็ถามขึ้นมาว่า “ตอนเช้าที่เดินลงจากเขาคิชฌกูฏ ยิ้มเพราะอะไร”

เห็นเปรตไง เห็นไหม ตาในเห็น เห็นเปรตลอยมา ขนหลุดออกไปกลายเป็นดอกพุ้งกลับมาที่มัตถ์ ร้องโอดโอยอยู่อย่างนั้นก็ไม่ได้ตาย คุณิ คุณิต ไม่เคยตาย

แล้วพระพุทธเจ้าก็ยื่นว่า “เราก็กเคยเห็น” พระพุทธเจ้าท่านว่านะ ท่านก็เคยเห็น แต่ท่านไม่พูดเองเพราะไม่มีพยาน แต่คราวนี้พระโมคคัลลานะเห็นแล้ว

ท่านก็เห็น พอมาเป็นพยานต่อกัน พูดออกมาจะได้ว่าโลกเขาจะว่าไม่โกหกใจ

อันนี้ก็เหมือนกัน มรรคผลมีอยู่ พระพุทธเจ้าก็มี พระพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว พระสาวกอรหันต์ครั้งพุทธกาลก็มากมาย พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะเป็นพระอรหันต์ทั้งนั้น ก็ยืนยันกันมา เป็นพยานกันมา มันจะไม่มีได้อย่างไร

สิ่งที่ไม่มี ว่า “สิ่งที่ไม่มีเอาสิ่งที่ไม่มี”...มี มีผลนี้มี รอแต่หัวใจนี้เข้าไปเสวยเท่านั้น รอแต่ใจนี้เข้าไปลิ้มรสธรรม ของมีอยู่แล้ว อาหารนี่กองอยู่พะเนินเทินทึก แต่ไม่สามารถกินได้ เป็นชาวพุทธ ศาสนาพุทธสอนตั้งแต่ให้ละความชั่ว ทำความดี ตายแล้วไปเกิดบนสวรรค์ ให้ละความชั่วให้ทำความดีปัจจุบันนี้ไง ให้ละความชั่วในใจใจ ให้ปฏิบัติ ให้วิปัสสนาขึ้นมา หักกันเดี๋ยวนี้เลย หักกิเลสออกจากใจเดี๋ยวนี้ กิเลสตายต่อหน้าเดี๋ยวนี้ ตายตั้งแต่ลูกขึ้นมา ตายตั้งแต่หลาน หลานมาเรื่อยๆ จนถึงเจ้าวัฏจักร

อวิชชา ปจฺจยา สงฺขารา ตัววิชชานั่นคือตัวยอดของกิเลส ตัวยอด ตัววัฏจักร ตัวเจ้าใหญ่ของกิเลสเลย หักมันลงสิ ลองดูสิ หักแล้วดูสิว่ามันจะสุขขนาดไหน หักออกจากใจ อย่าไปแต่จี๊มัวเลียบบเมืองอยู่ ภาวนาอยู่ที่จี๊มัวเลียบบเมือง เดินชายทุ่ง เอาแต่ความสุขเล็กๆ น้อยๆ จี๊มัวเลียบบเมืองนะ ไปอยู่นั้นนะลมเย็นผ่าน ลมเย็นนอนนอนใจอยู่ ก็เออ! มีความสุข มีความพอใจอยู่อย่างนั้นนะ ไม่หัดนี้ จี๊มัวเลียบบเมืองทำไม มันต้องติดานติ ติกิเลสสิ ติดที่หัวใจสิ ฝืนสิ หักเข้าสิ เห็นไหม ความสุขนั้นก็แบบคนจี๊มัวมันก็ดีกว่าคนเดินอยู่แล้ว

นี่เหมือนกัน จากใจของโลก เขาว่าใจเขาทุกซั๊ก ร้อนๆ เราก็มาปฏิบัติ มันจี๊มัวก็มีมัวจี๊แล้ว ถึงจะเลียบบเมืองก็ยังดี แต่มันไม่ได้ผลขึ้นมาอีกนะสิ มีมัวแล้วเอามันไปทางไหน ให้เรือมันกินไป ไซ้ไหม เขาว่าได้เรือมาเลียบบัว ได้มัวก็เลียบเรือ อยู่อย่างนั้นหรือ ประเดี้ยวก็ได้เดี้ยวก็เลียบ เดี้ยวก็จิตสงบ เดี้ยวก็ฟุ้งซ่านอยู่อย่างนั้นหรือ ทำไมไม่หักเข้าล่ะ

หักตรงไหน ก็มันไม่เห็นเลย ใจก็เวลาสงบก็ไม่เห็นมีอะไรเลย

ก็เวลามันออกมามันฟุ้งไหมล่ะ เวลามันลงจากมัว มันเดินมันเจ็บเท้าไหมล่ะ นี่ออกจากสมาธิมาก็เหมือนกัน ออกจากความสุขของใจมา ลงไปมันก็อันเก่า ว่างใจได้หรือ มันว่างใจไม่ได้ นะ

นี่มาปฏิบัติ ว่าเอ็นๆ เข้ามา หนึ่งในพันๆ ล้านเข้ามา เดี้ยวก็จะออกไปหาเขาอีก จะโดนไฟร์ออกไปจากนักปฏิบัติไง ใครไฟร์? ก็หัวใจนั่นล่ะ มันไม่ทำไง พอภาวนาไป ภาวนาไปๆ “โ๊ะ! เรา ก็วาสาน้อย เราก็มีวาสานะ เราไปทำบุญสุนทาน เราก็ได้บุญพอสมควรแล้ว...เลิกปฏิบัติ”

เขาเข้ามาวิทยาลัย เขาเรียนไม่ไหวนะ เขาโดนไล่ออก ใอันนี้ไม่อย่างนั้นนะสิ ตัวเองไล่ออก ไล่อหัวใจตัวเองให้มันห่างออกจากศาสนาไปเรื่อยๆ ดันหัวใจออกมาให้ห่างออกมา นั่นล่ะ ถ้าภาวนาไม่ได้ผลจะเป็นอย่างนั้น มันว่างใจได้หรือ ขนาดภาวนามันยังจะถอนตัวออกไปเลย

กิเลสมันเก่งขนาดนั้น กิเลสของเรานะ ว่าเออะ อย่าว่าแต่กิเลสของเขา กิเลสในใจเรานั้นนะ กิเลสของคนอื่นมันให้ผลกับคนอื่น กิเลสของเขามันให้โทษกับใจของเขา กิเลสของเรามันให้โทษกับใจของเรา มุมานะเข้ามาขนาดนี้แล้ว ลองมันแพ้สิ

เห็นไหม เวลาเราเทียบถึงเป็นประโยชน์ขึ้นมา เราก็เห็นประโยชน์ขึ้นมาว่าเราเข้ามาแล้ว เราเอ็นๆ เข้ามา เราพยายามเอ็นๆ เข้ามาในศาสนา เอ็นๆ เข้ามาเป็นผู้นักปฏิบัติ เอ็นๆ เข้ามา แต่

เวลามันไทร้ออกไป คุณติ ใครเป็นคนทำ? นี่ใจมันพลิกได้หมดเลย กิเลสนี้เป็นคนทำ เวลาเราอื่นๆ เข้ามา กิเลสมันยุบมันยอบตัวลง มันไม่ตายนะ มันยอบตัวลง คือว่ามันหลบใจ มันกลัวธรรมชาติของ พระพุทธเจ้า เราศึกษาธรรมะแล้วเราเชื่อธรรมะ เรามุมนานี่มันกลัว มันหลบตัวลง มันแค่หลบตัวลง แต่พอกำลังเราน้อย เราพิจารณา เราใช้ปัญญาจนกำลังเราน้อย มันขึ้นมา เห็นใหม่ “วาสนาเรา ไม่มี ถอยเหอะ” ก็หัวใจอีกนั่นล่ะมันเป็นคนดันเราออกมา

จากเข้ามาละ ธรรมะสอนเข้ามาละ เราเป็นชาวพุทธ เราเชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อครูบาอาจารย์ เราก็อศึกษาเข้ามา ศึกษาเข้ามา ความศึกษาเข้ามา อะไรเป็นความดีที่สุด จากให้ทานใช้ใหม่ จะถือศีลใช้ใหม่ เราว่าทาน ศีลก็ภาวนาใช้ใหม่ จะภาวนาก็ใช้ปัญญาใช้ใหม่ ภาวนามยปัญญาใช้ใหม่ เห็นใหม่ ไล่เข้ามา แต่เวลามันไม่ไหว มันแพ้มันก็ถอยกรูดๆ ออกมาเหมือนกัน

ถึงไว้ใจไม่ได้ ใจเรานี้แหละ อย่าไปว่าคนอื่นนะ คนอื่นนั่นเรื่องของเขา ว่าคนอื่นไว้ใจไม่ได้ ใจเราก็อไว้ใจไม่ได้ กิเลสมันอยู่ที่เรา เรายังไว้ใจใจเราไม่ได้ ถ้าชำระกิเลสได้เมื่อไหร่ นั่นนะ ไว้ใจได้ ถ้ากิเลสมันขาดออกจากใจแล้ว จะว่าไว้ใจไม่ได้ ไม่ต้องพูดถึงเลย ถ้าว่าไว้ใจได้กับไว้ใจไม่ได้ มันยังมีคนพูดอยู่ใช้ใหม่

พอกิเลสมันขาดพึ๊บๆ พึ๊บๆ มันก็หมดแล้ว พุทก็ไม่ได้อะไร พุทก็ไม่ได้อะไร อยู่มันอย่างนั้นล่ะ เพราะจิตนี้ไม่เคยตาย เวลาจิตมันวนในวัฏจักรมันก็ไม่เคยตาย จิตที่สิ้นกิเลสแล้วมันก็ไม่เคยตาย แต่ถ้าพูดออกมาพึ๊บ มันก็เป็นกิริยาทั้งนั้นเลย เป็นสมมุติทั้งหมด ไม่สมมุติก็เป็นบัญญัติ ถึงว่าถึงจุดแล้วอืม พอ พอดี

ถึงอย่างนั้นแหละ ถึงว่าเป็นที่พึ่งของตนเองได้แล้วถึงจะเป็นที่พึ่งของคนอื่นใจ เป็นที่พึ่งของตน ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน แน่นอน ตายใจ ไม่สงสัย ทำไมคนอื่นจะพึ่งไม่ได้? ทำไมจะสอนคนอื่นไม่ได้? ตนยังคลอนแคลน ตนยังเป็นเร่ร่อนอยู่ ตนยังไม่มีหลักใจ แล้วตนจะไปสอนคนอื่นได้อย่างไร เตี้ยอ้อมค่อมนะ ตกทะเลกันหมดละ

โคนาฝูงไม่สามารถพาฝูงโคนั้นออกจากวังน้ำวน อย่าว่าแต่ขึ้นฝั่งเลย โคน้ำฝูงข้ามแม่น้ำไปเจอวังน้ำวน จะหลบวังน้ำวนนั้นอย่างไร หลบวังน้ำวนแล้วถึงจะออกพาโคนั้นไปบนฝั่ง วังน้ำวนนั้นวัฏวนใจ วนอยู่นี่ ลองวนลงใต้แม่น้ำสิ มันจะคุกกันตายกันหมดนะ

อย่างอนใจ นี้ ๒ เดือนแล้ว ๑ พรรษา เข้ามา ๒ เดือนแล้ว ปีแล้วปีเล่านะ ปีแล้วปีเล่า ปีแล้วปีเล่า เพราะนอนใจ ภavanaเอาบุญหรือ? ไม่ใช่ภavanaเอาบุญนะ ภavanaเอาความหลุดพ้น ภavanaชำระกิเลส ภavanaมันได้อยู่แล้วบุญนะ แต่มันไม่ใช่ไปเอาแก่นั่นนี่นา ใครมันจะเอาแก่ของน้อยๆ เนาะ นักปฏิบัติมันหวังนิพพานทั้งนั้นละ ต้องหวังนิพพาน ถ้าไม่หวังนิพพาน ก็ชาวพุทธ พระพุทธเจ้าสอนอย่างนั้นนะ

ธงชัยพระอรหันต์นะ ผ้ากาสาณะนะ ศากยบุตรพุทธชินโรส ลูกของพระพุทธเจ้า ลูกของ กษัตริย์ “ผ้ากาสาณะ” ธงชัยของพระอรหันต์ ปลิวไสวอยู่ในชาวพุทธนะ เมืองไทยเมืองพุทธ พระ ๔-๕ แสนองค์ เหลืองอร่ามตอนเช้า ธงชัยพระอรหันต์เต็มไปหมดเลย ธงนะธงนำไปแต่เราไปไม่ถึงธงสี เราไม่ไปถึงธงแล้วคว่ำธง ชิงธงไง ธงชัยพระอรหันต์ เราชิงธงพระอรหันต์ไม่ได้ เราชิงไม่ได้หรือ เราเอามาห่มเอามาคล้องตัวไว้เฉยๆ ธงชัยพระอรหันต์นะ ชิงธงให้ได้ เพื่อสมบัติของชาวพุทธ

เราเป็นลูกพระพุทธเจ้านะ เราเป็นสาวกนะ พระพุทธเจ้าสอนแล้ว แล้ววางไว้จนมาเดี๋ยวนี้ พระพุทธเจ้าสอนแล้วสืบๆ กันมา สืบๆ กันมา ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ศาสนธรรม ใจ ศาสนธรรมด้วย แล้วเราก็อำจรรย์ๆ ด้วย เห็นไหม ของจริงกับของจริงก็เข้ากันสิ ศาสนธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นธงชัยพระอรหันต์ เป็นธงชี้หน้าของพวกเรา

แล้วเราก็อำจรรย์ๆ เราก็อปฏิบัติจริงๆ เราก็อำจรรย์ๆ มันก็เข้ากันนะสิ ความจริงกับความจริง ความมุมนะ ความอดทน อุตสาหะพยายาม ต้องถึง ต้องถึงสิ การอุตสาหะพยายาม การต่อสู้ การไม่นั่งนอนใจ การก้าวเดินใจไม่ให้นอนจมนะ ไม่ใช่ภavanaแบบนอนจมนะ ภavanaแบบนอนจมนะไม่เอา ภavanaแบบก้าวเดิน ก้าวเดินสืบต่อไปตลอดเวลา ไม่ให้อยู่กับที่ พลิกแพลง เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลาในหัวใจ ให้อุณหภูมิภาวะมันเพิ่มขึ้นๆ

เราก็อไม่หลอกเราเอง ใจมันก็ไม่สามารถหลอกใจมันเองได้ เพราะมันคิดขึ้นมามันเป็น สมมุติหมด มันจะหลอกได้อย่างไร สะเทือนขึ้นมาก็เป็นโลกแล้ว มันอยู่ของมันประสาใจของมัน อย่างนั้น เห็นไหม ใจมันก็หลอกใจไม่ได้ แล้วจะให้คนทั้งโลกมาหลอกได้อย่างไร ในเมื่อใจนี้มัน หลอกตัวมันเองไม่ได้แล้ว ความลับในใจอันนี้ไม่มี แล้วความลับข้างนอกมันจะมีได้อย่างไร ข้างนอกมันจะมาหลอกได้อย่างไร

ในเมื่อใจนี้หลอกมันไม่ได้ มันก็ไม่ตื่นกับใครๆ ทั้งสิ้น รัฐบาลจะเกิดจะล้มไปอีกก็รัฐบาล มันก็ไม่ตื่น เพราะโลกเป็นแบบนี้ โลกนี้เป็นแบบนี้มาแต่อดีตกาล โลกธรรมนี้เป็นธรรมะดั้งเดิม เป็นของที่มีอยู่ตลอดมาแต่ไหนแต่ไรมา แล้วเรามาประสบเอาเดี๋ยวนี้ แล้วเราจะมาตื่นเอาอะไร

ของนี้เป็นของดั้งเดิม เป็นของเก่าแก่ เป็นของประจำโลก แล้วเราเพิ่งมาประสบชาตินี้เอง ชาติปัจจุบันนี้เรามาเจอเท่านั้นเอง แล้วเราย้ายไปหรือเราอยู่ มันจะมีแค่รัฐบาลเดียวหรือ มันมีมาตลอด เห็นไหม ธรรมะ โลกธรรม ๘ มันก็ไม่ตื่น

ขอให้ชำระใจ เข้าถึงหัวใจ เข้าถึงธรรมแท้ เข้าจริงๆ นะ มันเป็นประโยชน์มหาศาล โอโฮ! อธิบายไม่ถูก ประโยชน์จากหัวใจของเราเองก่อน แล้วประโยชน์ของโลกทั้งหมด

“ธรรม” คำว่า “ธรรม” สัตว์ทั้งหลาย โอปนยิโกใจ ร้องเรียกสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรมใจ ไอนี้ ธรรมในหัวใจเรา เราก็ดูจนพอแล้ว ธรรมในหัวใจของเราดี เราก็ดูธรรมในใจเราจนพอแรงแล้ว แล้วยังเรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม ธรรมปัจจุบันธรรมใจ หัวใจเป็นธรรมมันก็อึด มันก็พอ มันพอใจ มันอึดใจมาตลอด สัตว์ตัวไหนมาดูมันก็สบาย นี่ว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้แล้ว ทำไมคนอื่นจะพึ่งไม่ได้

พึ่งได้ พึ่งได้...ธรรมะพระพุทธเจ้าพึ่งได้ ศาสนาพุทธพึ่งได้ แล้วเราขนาดพึ่งแล้วไม่พึ่ง เปล่านะ เราจะทำให้ตัวเราพึ่งได้ด้วย เราจะทำตัวของเราเองเป็นที่พึ่งของเราเองเลยด้วย มันมหัศจรรย์ขนาดนั้นนะศาสนาพุทธ เป็นสมบัติที่ยอดเยี่ยม เป็นธรรมาวุธที่กิเลสกลัวมาก แต่เราไม่สามารถเอาธรรมาวุธนี้ไปชำระกิเลส เราเอาธรรมาวุธนี้มาเชือดคอเราต่างหากล่ะ เอาธรรมะมาเชือดคอตัวนะ ไม่ได้เชือดกิเลส ถ้าเอาธรรมะเชือดกิเลส มันก็พุ่งเข้าไปหากิเลสสิ ไอนี้มันไปศึกษา ธรรมมาแล้วมาเชือดคอตัวใจ “ธรรมะมันของสูง นักปฏิบัติก็พระเท่านั้น เรามันคนไม่มีวาสนา” เห็นไหม ศึกษาธรรมมาแต่เอามาเชือดคอตัว ไม่เชือดกิเลส

ธรรมะต้องเชือดกิเลสสิ ธรรมาวุธ พระพุทธเจ้าสอนไว้เชือดกิเลส พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนไว้เชือดคอตัว พระพุทธเจ้าสอนธรรมะไว้ให้คนเอามาเชือดคอตัวเองหรือ? ไม่ ไม่ได้สอน สอนว่าธรรมาวุธนี้กิเลสมันกลัว กิเลสไม่กลัวใครๆ อาวุธใดๆ ก็ไม่เคยกลัว กลัวแต่อาวุธของ พระพุทธเจ้านี้เท่านั้นใจ

เห็นไหม ศีล ๘ มาจำศีล มาอยู่วัด คุณิฝนตกทุกข์ขนาดไหน นี่กิเลสมันกลัวอย่างนี้ กลัวความจริงของเรา กลัวในการเข้าสนามรบไป หัวใจมันพากิเลสเข้าสนามรบด้วย เข้าไปในทางจงกรม เข้าไปนั่งสมาธิไป เรากลัวผี นั่นนะ กิเลสมันก็กลัวด้วย เราหิวข้าว กิเลสมันก็หิวด้วย เราฝืนเราไม่นอน กิเลสมันก็ไม่ได้นอนด้วย แต่ถ้าเรากลัวขึ้นมา กลัวว่าเราจะกลัวผี เราจะกลัวหิวข้าว เราไม่กล้าอดอาหาร ไม่กล้ามุ่งเน้นความเพียร นี่ธรรมาวุธ นี่แหละเชื้อดลงที่กิเลส แต่พอกิเลสมันบอกกลัว เราเชื่อกิเลส เราเชื่อกิเลส เราไม่เชื่อธรรม

ถ้าเราเชื่อธรรม เราต้องมูมานะ เราต้องต่อสู้ คนเชื่อธรรม คนเป็นคน คนเชื่อธรรมไป คนเชื่อธรรม เชื่อพระพุทธเจ้า คนเคารพพระพุทธเจ้า เคารพพระพุทธเจ้าก็มีครูในหัวใจ เคารพพระพุทธเจ้า เคารพคำสั่งสอนศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า คนมีหลัก กิเลสมันก็เริ่มอ่อนตัวลง อ่อนตัวลง เพราะคนมีหลัก ไม่ใช่คนเซ่อๆ ซ่าๆ กิเลสมันต่อหน้าเอา มันก็ไม่ใช่เรื่อง นี่ก็ไม่ใช่เรื่อง กิเลสมันก็หัวเราะเยาะชี้คอกๆ ชี้คอเลยนะ ไอ้คอกคอกๆ คอกี้วๆ นี่กิเลสมันชี้ตีนัก มันไม่ตกใจ มันเอาขาหนีบไว้ นั่งบนบ่าไม่เคยตก ชี้คอเราตลอดไป ธรรมะไม่เคยขึ้นไปชี้เลย

นี่ถึงว่าถ้าความมูมานะ ความหึกเข้ามา ความจริงของเรา ศาสนธรรมนี้เป็นของจริง ถ้ามัวตัวลี จริ่งไหม ถ้ามัวใจของตัวนี้จริงไหม ใจเราน่ะถ้ามัว เราต้องเป็นคนถ้ามัวนะ เราเท่านั้นเป็นคนถ้ามัว ไม่มีใครถ้ามัวให้เราได้ คนอื่นเป็นคนอื่น เราเป็นเรา เราชนะเราก็คือเรา แล้วสุขด้วย เราชนะด้วย เราเป็นคนคนหนึ่งในศาสนาพุทธ แล้วชนะกิเลสนะ เราชนะกิเลส เราเป็นลูกศิษย์ตถาคต พระพุทธเจ้าชอบคนอย่างนั้น พระพุทธเจ้าชอบคนจริง ชอบคนปฏิบัติ แล้วเป็นพยานกันใจ

ถ้าเราเตือนเรา เราเข้าหาความจริง คือว่าความจริง ความจริง จริ่งแท้ รอเราเลย รอเราอยู่ รอเราอยู่นะ เป็นปัจจุบันนะ ไม่ใช่รอจนพรั่งนี้มะรินนี้นะ เข้าเดี๋ยวนี้ ปัจจุบันเดี๋ยวนี้ นั่งอยู่นี้คิดถึงพรั่งนี้มันเป็นอดีตเป็นอนาคตแล้ว รอเราอยู่ เราก็ยังคิดไปข้างหน้า เห็นไหม รอเราอยู่ เพราะมันไม่มีกาลไม่มีเวลา เข้าถึงใจทุกขณะจิตที่ทำไม้ชฌิมาปฏิบัติทาลงตรงช่องกลางนั้นพอดี รออย่างนั้น ไม่ใช่รอไปพรั่งนี้มะรินนี้ รออยู่ที่ตรงกลางหัวใจนั้นละ มัชฌิมาใจ

“มัชฌิมา” มัชฌิมาเป็นกลางใจ ไม่เอียงเข้ากามสุขัลลิกานุโยค ความสุข ความพอใจของใจ ไม่ไปอัตตกิลมถานุโยค ความที่ว่ากิเลสมันบังเงา ดึงออกไปไป พอเราจะลงตรงกลาง กิเลสบอกว่า อันนี้มันจะน้อย มันจะอ่อนไป มันจะฝืนดึงแรงเกินไป อันนั้นอัตตกิลมถานุโยค ไม่อ่อนแอจนเป็น

กามสุขัลลิกานุโยค ไม่แข็งกระด้างจนเลยเถิดไปเป็นอัตตกิลมณฺญุโยค ลงมามัชฌิมาปฏิปทาตรง
นั้นนะ ตรงกลางของหัวใจนั่นล่ะ

แต่ก่อนจะมาตรงนี้ กิเลสมันคอยชักไว้ก่อนไง อย่างเช่นการกลัว การอ่อนแอ นั้นนะกิเลส
ทั้งหมดเลย จนพอกิเลสมันสงบลงแล้ว กิเลสมันจะใสไปอืดๆ เลยล่ะ กิเลสไม่ยอมแพ้หรือ
แม้แต่นั่งภาวนาอยู่ เวลาเราจะอ่อนแรงลงนั่นกามสุขัลลิกานุโยค ชุ่มอยู่ในกามในความสุขใจ
กิเลสมันก็อึด อยู่ในจี๋ขี้มัน

พอภาวนาๆ มา สู้จนมาแบบมาถึงจะเริ่มชนะมัน จะมัชฌิมา มันไม่มัชฌิมา มันเลยเถิด
ออกไปเป็นอืดๆ เลย เพราะกิเลสมันไม่ยอมแพ้ มันใสไปเลย มันจะลองผิตลองถูกลูกอยู่ในใจอยู่
นั้นนะ มัชฌิมาในใจนะ

ไอ้ที่ว่าข้างนอกนั้นเขาว่ากันไป ไอ้ที่ว่าอัตตกิลมณฺญุโยคกลัวจะทุกข์เกินไป กลัวจะว่า
ลำบากเกินไป อันนั้นให้คนอื่นเขาว่า ไอ้หัวใจเราว่านี่ ศาสนธรรมคำสั่งสอน มัชฌิมาท่ามกลาง
หัวใจ อัตตกิลมณฺญุโยคท่ามกลางหัวใจ (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านั้น)